

El 3 d'octubre passat va ser un dia qualificat d'*històric* per nombrosos representants polítics i per les entitats del Tercer Sector amb responsabilitats en els serveis socials. Vint-i-dos anys després de l'aprovació per unanimitat de la primera Llei catalana de serveis socials de l'any 1985, el Parlament va aprovar, també ara amb el suport de tots els grups de la cambra, un nou marc legislatiu –la Llei 12/2007– que universalitza l'accés als serveis socials, amb l'objectiu de convertir-los en el quart pilar de l'estat del benestar, juntament amb la salut, l'educació i les prestacions de la Seguretat Social.

La nova Llei de serveis socials, l'eix per al quart pilar de l'estat del benestar

Per *Vicenç Relats*

Fotos: *Santi Carbonell*

La Llei, impulsada pel Govern des del Departament d'Acció Social i Ciutadania, havia quedat pendent de la legislatura anterior i ha estat fruit d'un ampli procés participatiu per part d'experts en polítiques socials, col·lectius professionals i d'entitats del Tercer Sector, així com de les associacions de municipis i els sindicats, des que l'exconse-

llera Anna Simó va disparar el tret de sortida de la seva elaboració el febrer de 2004. La Llei es va continuar gestant quan la consellera Carme Figueras va dirigir el Departament i s'ha culminat en l'etapa en què n'és titular l'actual consellera, Carme Capdevila.

Els grups polítics van coincidir a destacar l'esforç de consens fet

en la tramitació parlamentària per aprovar la Llei per unanimitat, tant per part dels partits que donen suport al Govern com pels de l'oposició. En la ponència parlamentària, la van defensar i negociar les diputades Consol Prados (PSC), Montserrat Nebrera (PP) i Laura Massana (ICV-EUiA), i els diputats Josep Lluís Cleries (CiU),

Martí Masferrer, un dels cuiners de la Llei

En qualitat de director general de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS), Martí Masferrer va ser un dels cuiners de la nova Llei de serveis socials. Ell va ser l'encarregat de dirigir des de la primavera del 2004 tot el procés d'elaboració de la nova legislació des que el Comitè d'Experts en va fer un document de bases, que es va discutir i refondre amb les nombroses aportacions dels professionals i les entitats del Tercer Sector en l'ampli procés participatiu seguit per tot el territori durant prop d'un any, i fins que finalment el Departament de Benestar i Família va articular l'avantprojecte de Llei que el Govern va aprovar i entrar al Parlament.

A través d'un consell directiu específic per a l'impuls de la Llei, que presidia la consellera Anna Simó, Masferrer va animar el debat en el si del Departament i amb el conjunt de les entitats, les administracions i els professionals implicats en els serveis socials. Remarca la "gran il·lusió" que hi havia al Departament per impulsar una legislació "ambiciosa" sobre serveis socials, que estava inclosa al programa electoral de la majoria de les forces amb representació al Parlament, però que requeria "molta voluntat integradora" tant entre els tres partits del Govern —que l'havien compromès als acords del pacte del Tinell— com dels que estaven a l'oposició.

A fi d'elaborar el Document de bases es van prendre com a referència un document marc de serveis socials de la Diputació de Barcelona i altres treballs d'entitats socials i de les associacions municipalistes. En el treball del Comitè d'Experts, Masferrer recorda que "Antoni Vilà va ser fonamental en el disseny de l'esquelet de la Llei i del procés de participació, i Ramon Nicolau ho va ser en els aspectes logístics i d'elaboració dels continguts". La resta d'experts —Júlia Montserrat, Glòria Rubiol, Sebastià Sarasa i Joan Ramon Marsal, als quals, posteriorment, es va afegir Pilar Heras—, coordinats per Eugènia Sala, van ser "essencials en els seus àmbits de coneixements més específics".

La importància de la memòria econòmica que havia d'acompanyar el procés d'elaboració de la Llei va quedar clara des de l'inici, de manera que el consell directiu per a l'impuls de la Llei va plantejar i acordar un pla de finançament de serveis socials de dos anys que donés resposta a un primer catàleg de serveis.

Tres debats legislatius paral·lels distorsionaven el procés de confecció de la nova Llei de serveis socials. L'un va ser el debat per a un nou mapa territorial català que incorporés les vegueries —que va quedar ajornat—; l'altre, el de la Llei de la dependència, que promovia el Govern espanyol, i, finalment, el procés d'elaboració del nou Estatut de Catalunya. "Eren Lleis que afectaven de ple el disseny del nou model de serveis socials català i que feien que calgués estar molt pendent del que establien en cada moment", recorda Masferrer. L'exdirector general de l'ICASS destaca el "bon plantejament participatiu" amb què es va elaborar la nova Llei de serveis socials i sosté que va suposar "un model trencador" en la manera d'elaborar lleis a Catalunya, "sense el qual no hauria aconseguit el consens ampli que va acabar tenint". En aquest sentit, remarca la "contribució rellevant" que hi va tenir la Direcció General de Participació Ciutadana.

Representants polítics, de les entitats i del Comitè d'Experts en una foto de grup al Parlament després de l'aprovació de la Llei de serveis socials, el 3 d'octubre.

Pere Bosch (ERC) i Antonio Robles (C's).

Serveis per a tota la població

Amb l'aprovació d'aquesta Llei, en vigor a partir de l'1 de gener del 2008, es posa en marxa un nou model d'atenció en què els serveis socials de la xarxa pública s'ofereixen a tota la població –no sols a les persones amb rendes més baixes– i es garanteix que no s'exclouï ningú dels serveis o les prestacions garantits per falta de recursos econòmics. Es passa així d'un “dret de concurrència” per part

de la ciutadania –en el qual podia demanar el servei, però a més de complir els requisits calia que hi hagués pressupost per assegurar-l'hi– a un “dret subjectiu”, en què si la persona usuària compleix les condicions establertes, l'Administració està obligada a donar-li el servei.

Amb la nova normativa es pretén que puguin accedir als serveis socials les classes mitjanes majoritàries al país, que fins ara en quedaven especialment penalitzades, perquè d'una banda excedien els seus ingressos a l'hora de complir els requisits per accedir als serveis

de la xarxa pública i, d'altra banda, no en tenien prou per pagar-se els serveis de l'oferta privada.

Les persones usuàries directes de serveis socials, actualment, són unes 825.000. Amb l'entrada en vigor de la Llei, el Departament d'Acció Social i Ciutadania preveu que s'hi puguin sumar en els propers anys unes 500.000 persones més. La Llei pretén que totes les persones, visquin on visquin, tinguin accés als serveis socials i garantir igualtat d'oportunitats als qui pateixen situacions socials desavantajoses.

La Llei marca un abans i un després en l'atenció social i passa d'un model assistencialista a un de garantista, universal i de proximitat. Posa les bases d'un nou sistema català de serveis socials que incorpora també tot allò que s'estableix a la nova Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència i les seves famílies –la mal anomenada Llei de la dependència–, d'àmbit estatal, ja que no crea dos sistemes d'atenció paral·lels a Catalunya, sinó que tindrà una xarxa única de responsabilitat pública de serveis socials. Una disposició addicional de la nova Llei explicita que les prestacions per a l'atenció a les persones amb dependència queden integrades al Sistema català de serveis socials.

Serveis socials per dret

Amb la nova normativa, els serveis socials s'ofereixen a tota la població i tenen com a destinatàries les persones que necessiten informació, valoració, diagnòstic, orientació, suport, intervenció i assessorament individual, familiar o comunitari, per fer front a situacions de necessitat personal bàsica, de manca de cohesió social o familiar o de desigualtat, i per prevenir-les.

Són titulars del dret a accedir al sistema públic de serveis

El Ple del Parlament just després d'aprovar per unanimitat la nova Llei de serveis socials.

socials els ciutadans i les ciutadanes dels estats membres de la Unió Europea empadronats en un municipi català. També hi poden accedir les persones que es trobin en estat de necessitat personal bàsica, d'acord amb el que estableix la legislació en matèria d'estrangeria.

El professional de referència

La Llei introdueix com a novetat la figura del professional de referència que, a semblança del metge de capçalera, vetllarà per la coordinació dels serveis socials que necessiti la ciutadania i amb

una gestió més àgil, a través d'un sistema de finestreta única. Aquest professional orientarà les persones o famílies que es dirigeixin als serveis socials en totes les gestions que necessitin al llarg de la vida i els avisarà quan hagin de fer un nou tràmit o hi hagi nous ajuts o serveis disponibles.

La nova normativa inclou un capítol dedicat als professionals, que detalla la cobertura de necessitats i les mesures de protecció i suport. També destina un títol a la formació permanent, la recerca, la innovació tecnològica i la qualitat, l'ètica i la deontologia professional.

La consellera Carme Capdevila, acompanyada per les exconselleres Anna Simó i Carme Figueras i membres de les entitats.

Catàleg de serveis

El text detalla els drets i els deures de les persones en relació amb els drets socials i conté, a més, un catàleg de serveis que ha de servir de base per elaborar la cartera de serveis socials. Aquesta cartera recollirà tots els serveis que es presten i identificarà els garantits; és a dir, aquells de dret subjectiu que és el que assegura el dret als serveis socials que s'ofereixen a la població. Aquesta cartera serà una peça clau per a la concreció pràctica de la Llei. Tindrà una vigència de quatre anys, encara que els sis primers pot ser biennal per facilitar el desplegament ràpid de la Llei. A més, si cal, es pot revisar amb una periodicitat més gran. La cartera de serveis fixarà les ràtios de personal professional, les titulacions d'accés i els perfils professionals per assegurar la qualitat i l'eficiència en

la prestació dels serveis socials garantits del sistema. També definirà els tipus de prestacions, la població a qui van destinades, l'equip professional que les gestionarà i els estudis econòmics sobre els costos del seu finançament.

A més recollirà el mòdul social; és a dir, el cost dels serveis professionals d'atenció personal i socioeducatius. Aquest cost ha d'estar finançat íntegrament pel Govern de la Generalitat i no podrà ser objecte de participació econòmica per part de la persona usuària.

Copagament

La Llei estableix per a determinats casos un sistema de finançament mixt entre l'Administració i les persones usuàries, és l'anomenat copagament, segons el qual les persones amb rendes

més altes hauran de contribuir a costejar els serveis percebuts, mentre que els col·lectius més desfavorits els continuaran rebent de forma completament gratuïta. En aquest sentit, no s'exclou ningú dels serveis o les prestacions garantits per falta de recursos econòmics. Tampoc no es condiciona la qualitat del servei o la prioritat o urgència de l'atenció a la participació econòmica.

La nova normativa es proposa assegurar la dotació de recursos públics per finançar els serveis i fer menys burocràtica i més descentralitzada la prestació de serveis amb més coordinació entre administracions i entitats privades, en un procés on tindran una participació molt remarcable els ajuntaments i els consells comarcals. La gestió s'organitzarà en àrees d'atenció social per cada 20.000 habitants.

La sessió parlamentària d'aprovació de la Llei va ser seguida per nombrosos representants de les entitats socials en una sala annexa a l'hemicicle.

53.000 llocs de treball

La Llei de serveis socials tindrà un impacte directe en l'economia productiva catalana. El Departament d'Acció Social i Ciutadania estima que, cap a l'any 2015 haurà generat prop de 53.000 llocs de treball. D'aquests nous contractes directes, 2.769 seran de titulacions superiors (psicologia, pedagogia, medicina, sociologia, advocacia, economia i informàtica), 9.173 seran de titulacions mitjanes (treball social, educació social, infermeria i informàtica) i 40.961 seran personal tècnic i auxiliar (treball familiar, assistència personal, geriatria i d'altres).

En aquest àmbit, la Llei de ser-

veis socials també preveu que la Generalitat, en col·laboració amb els municipis i els altres ens locals, ha d'adoptar les mesures necessàries per fomentar l'acompliment d'activitats i programes adreçats a la formació i la millora de les capacitats del personal professional de serveis socials, i a la recerca i la innovació tecnològica.

Satisfacció entre les entitats del Tercer Sector

L'aprovació de la nova Llei de serveis socials al Parlament va ser seguida amb expectació per representants de nombroses entitats socials catalanes, professionals i responsables polítics del sector. Representants de la

Taula del Tercer Sector, que agrupa unes 2.000 associacions sense ànim de lucre, van destacar que el nou marc legal suposa un gran pas en el reforçament de l'estat del benestar, tot i que van advertir que no serà suficient si no va acompanyada d'un increment important de recursos. Així, la plataforma va reiterar la necessitat que hi hagi un compromís real de les institucions d'incrementar els recursos del sistema perquè els serveis socials comencin a tenir la categoria de quart pilar de l'estat del benestar.

També van remarcar que la nova Llei representa un avenç en la garantia i en la igualtat de drets dels ciutadans i un reconeixement a les organitzacions del Tercer Sector, i es van felicitar de la unanimitat política amb què es va aprovar finalment .

La cartera de serveis 2008-2009 desplegarà la Llei garantint més serveis

La implementació de la Llei de serveis socials a partir de la seva entrada en vigor l'1 de gener del 2008 es farà a través d'una primera cartera de serveis socials per als anys 2008 i 2009 que el Govern aprovarà a través d'un decret. A aquesta cartera de serveis, per als dos primers anys, s'ha fixat un primer nivell d'objectius de dotació de serveis que garanteixi, a 31 de desembre de 2009, la cobertura mínima de prestacions i requisits com els següents:

- Les àrees bàsiques de serveis socials han de tenir una dotació de tres persones diplomades en treball social i dues en educació social per cada 15.000 habitants.
- La dotació de professionals dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència i dels equips de valoració de les persones amb discapacitat s'incrementarà el 50%.
- Els serveis d'ajuda a domicili han d'arribar a atendre el 4% de les persones de 65 anys o més.
- El nombre de persones ateses pel servei de teleassistència domiciliària ha d'arribar fins a 24.000.
- L'assistència tecnològica, el servei d'assistent personal i les ajudes instrumentals destinades a mantenir o millorar l'autonomia personal que tinguin caràcter de dret subjectiu han d'arribar, d'acord amb els programes individuals d'atenció, a les persones en situació de dependència de grau III.
- El nombre d'hores d'atenció dels serveis d'atenció precoç ha d'arribar a una mitjana d'1,2 hores setmanals i a un mínim de 25.000 persones usuàries.
- El nombre de places en serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents s'ha d'incrementar el 50%.
- El nombre de places de residències i centres de dia de gent gran, residències, llars residències, centres de dia, centres d'atenció especialitzada i centres ocupacionals per a persones amb discapacitat o amb malaltia mental augmentarà el 20%.
- S'han de dotar les places d'acolliment residencial per a infants i adolescents que calguin per atendre les necessitats detectades.

El desplegament normatiu de la Llei s'iniciarà durant el 2008 i abastarà una sèrie de reglaments nous. Durant el 2008 es constituïran els òrgans següents d'avaluació, participació i coordinació: el Consell General de Serveis Socials, els consells territorials de serveis socials, el Consell de Coordinació de Benestar Social, el Comitè d'Avaluació de Necessitats de Serveis Socials i s'estendran els òrgans de participació als ens locals. Així mateix, el desplegament de la Llei també comportarà l'aprovació del Pla de qualitat dels serveis socials, l'aprovació del Pla estratègic 2008-2011 i la cartera de serveis 2009-2011, l'establiment del Sistema d'informació social que s'implementarà a partir del 2009 i l'establiment dels nous models de cooperació amb els ens locals.